

תירוץ לקושיא עצומה של הגר"א וסרמן ויסוד דין יהרג ואל יעבור בעריות

כתב הגר"א וסרמן וצ"ל בקובה"ע (מח: ז) וז"ל, "עיין בשבועות יח., היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ימתין עד שימות האבר כדי לפרוש באבר מת. וע"ש בגמ' דלמ"ד משמש מת בעריות חייב הטעם הוא משום דאנוס הוא, ופירש"י דמה יש לו עוד לעשות וכו'. ותקשי לכל השיטות (דסברי דאיכא יהרג ואל יעבור באיסור נדה) דהרי בידו לחתוך את האבר בסכין שלא יצטרך להוציאו. ועוד צ"ע, אמאי לא נימא שלא יזונו ממקומן כלל כל ימי חייהם עד שימות אחד מהן, וצ"ע", עכ"ד בקיצור לשון קצת.

ונר' אולי לתרץ קושייתו ע"פ יסוד בסוגיא דיהרג ועל יעבור. די"ל דאין החיוב ליהרג משום חומרת העבירה, אלא יסוד החיוב ליהרג הוא משום חומרת קירבה לעריות בכללותן. וכמו שמצינו בדינא דאביזרייהו, דאע"פ דאין העבירה חמורה כ"כ מצד עצמה אינה נדחית אף במקום פיקו"נ (כגון לא תקרבו לגלות ערוה דכתב הר"ן דהוי בכלל אביזרייהו).

ואם כנים הדברים דאביזרייהו הוו בכלל יהרג ואל יעבר לא משום חומרתן אלא משום דעל ידן איכא קירבה לעריות בכלל, אפשר לומר גם איפכא, דאף בעבירה חמורה אם אינה בכלל קירבה לעריות אינה בכלל הדין דיהרג ואל יעבור. וי"ל לפ"ז דפרישה, אף דהוי בכלל המעשה ביאה להתחייב על הנאתה כרת, אינה בכלל קירבה לעריות ליהרג עליה, דאינה קירבה לעריות אלא פרישה מעריות. ומיושב קושיית הגר"א וסרמן.

שו"מ במנחת שלמה קמא (סי' ז' ב:ב) דכתב כיסוד דילן מסברא בעלמא וז"ל (סוד"ה גם צ"ע דבכה"ג), "וחושבני דמה שקנאים פוגעין בו הוא רק בגלל ההתקרבות אל הנכרית וכו', וכיון שכך אפשר דעל פרישה באבר חי לא אמרינן שיהרג ולא יפרוש". ובסוף דבריו (סד"ה גם צ"ע דלדבריהם) העלה כדברינו דאין כל דין יהרג ואל יעבור בפרישה מעריות, "דאף שגם על אביזרייהו דעריות יהרג ואל יעבור מ"מ על פרישה מעריות אין נהרגין אפי' באבר חי".

ולכאו' לפי דברינו בתירוץ הקושיא משבועות יח. יש ראייה גדולה לסברת רבינו הגאון רש"ז, וברוך שכווננו לדבריו.

(וע"ש בהמשך דברי המנחת שלמה דהסתפק אם אפשר לקדש אשה ע"י פרישה מביאה. ולכאו' הבין דכיון דאינה קירבה להאשה אלא פרישה ממנה יש סברא לומר דאינה נחשבת כמעשה ביאה גמורה. ואע"פ דחייב עליה כרת אין בה כח לקנין אישות, וע' בכל בזה דלא באתי אלא להעיר.)